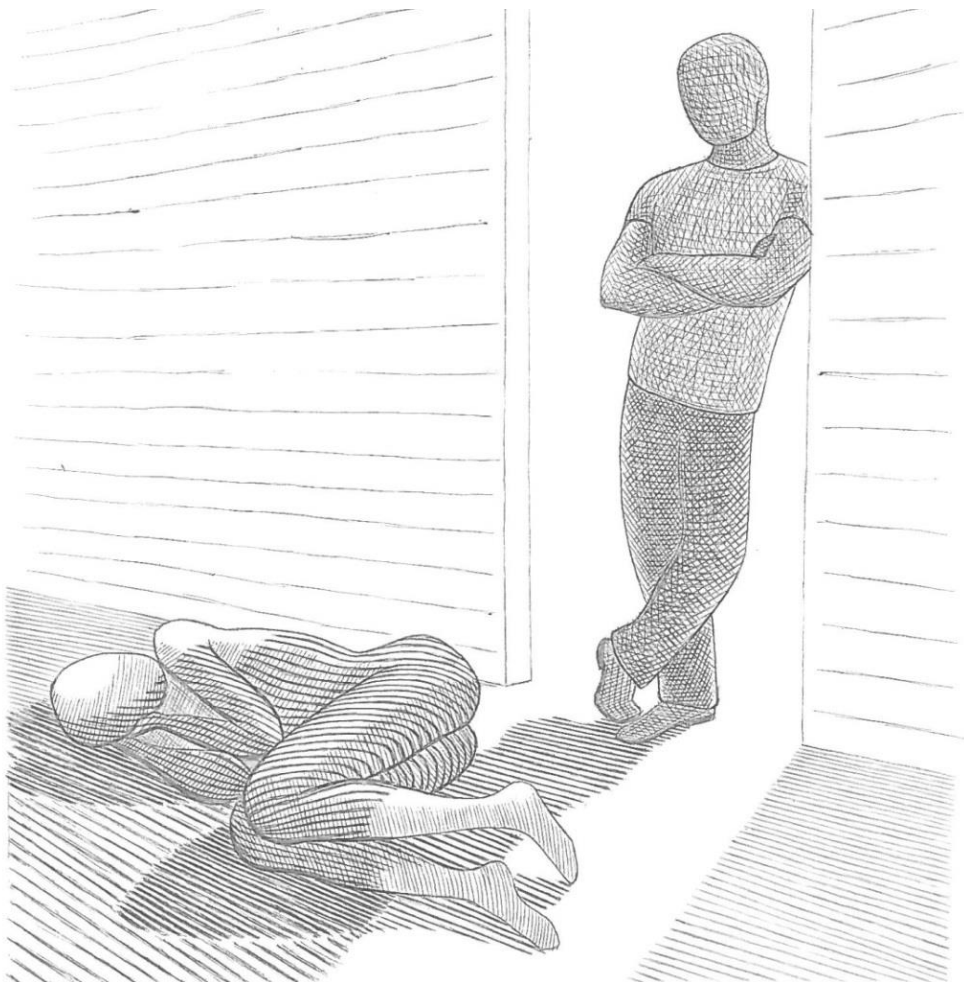

FOGYATÉKOSSÁG ÉS ABÚZUS

Útmutató szolgáltatók számára

FOGYATÉKOSSÁG ÉS ABÚZUS

Útmutató szolgáltatók számára

Készült a Széchenyi 2020 „Nyolc Pont – Az autista személyek ellátórendszerének országos szintű, komplex innovációja szakmai tanácsadó hálózat és koordinációs központ kialakításával” című TÁMOP 5.4.11-12/1-2012-0001 azonosítószámú kiemelt projekt keretében.

Ez a füzet a brit-columbiai People’s Law School szervezet engedélyével került fordításra és kiadásra. (Eredeti megtekinthető a People’s Law School weboldalán: www.publiclegaled.bc.ca)

Az eredeti kiadvány készült: People’s Law School

©2008

Író: Gayla Reid

A második kiadás szerkesztője: Marc Simao

Jogi szakértő: Dr. Gazsi Adrienn

Kiadja a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért
Közhasznú Nonprofit Kft. ©2015

Felelős kiadó: Giflo H. Péter

Grafika: Kugler Márton

A kiadvány ingyenes, kereskedelmi forgalomba nem hozható. A felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját nem szolgálhatja!

A füzet nem használható jogi segítségnyújtás helyett.

FOGYATÉKOSSÁG ÉS ABÚZUS

Útmutató szolgáltatók számára¹

A fizikai és egyéb módon okozott sérelmek és bántalmazás, továbbiakban **abúzus**, komoly veszélyt jelent sok fogyatékossgal élő ember számára. Ez a füzet áttekintést nyújt az abúzus fogalmáról, formáiról, bemutatja a ráutaló jeleket és javaslatokat tesz a segítségnyújtás módjaira.

A fogyatékossgal élő emberek abúzus szempontjából fokozottan veszélyeztetettnek számítanak.

Miből fakadhat ez?

- Az emberek sokszor félreértik a fogyatékos személyeket, ezért másképp is viselkednek velük.
- Az érintettek közül sokan egyedül, magányosan élnek.
- Gyakori, hogy a fogyatékos emberek olyan családi, ill. párkapcsolatban élnek, amelyben a másik fél hozza a döntéseket.

¹ Készült a Brit Columbia Szociális Minisztériumának Közösségi Élet Ügynöksége által kiadott tájékoztató anyag alapján. Abuse of People with Disabilities for Service Providers, in. People's Law School 2008

- A fogyatékos emberek gyakran szorulnak mások segítségére, akár az intim személyes gondoskodás terén is.
- Többen a fogyatékos személyek közül nincsenek tisztában saját jogaikkal, sokszor az őket ért abúzust nem jelentik be. Ha mégis bejelentésre kerül a visszaélés, akkor sem biztos, hogy hisznek nekik.
- A fogyatékos embereknek sokszor alacsonyabb a jövedelmük, mint másoknak, ez is kiszolgáltatottabbá teszi őket.

Mi az abúzus?²

Az abúzus visszaélést, bántalmazást jelent, amely során az abúzust elkövető személy visszaél a hatalmával, pozíciójával, adott esetben a mentális képességeivel is. Ez utóbbi jellemzően olyan fogyatékossgal élő személy kárára történik, akinek nincs belátása arra vonatkozóan, hogy ami történik vele, vagy amibe a belátás hiánya miatt beleegyezik, az abúzusnak minősül. Az abúzus lehet fizikai, szexuális, érzelmi vagy pénzügyi. Az abúzus történhet otthon, intézményben vagy nyilvános helyen.

2 NANE Egyesület, Miért marad???, Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára, 2006. Budapest

Fizikai abúzus: szándékos fájdalom vagy sérülés okozása, mint például:

- ütés, ütögetés, rúgás, csipkedés;
- pofozkodás, keményen megfogni, megszorítani valakit;
- túl sok, túl kevés vagy rossz gyógyszer adagolása stb.

Szexuális abúzus: ennél a bántalmazási formánál beszélhetünk közösülésen és nem közösülésen alapuló abúzusról. A nem közösülésen alapuló abúzus körébe sorolható például a csók, simogatás, intim testrészek érintése, pornográf tartalmak közös nézése, szexuális tartalmú beszélgetések, megjegyzések (pl. viccek, történetek) elmondása, mesélése az érintetteknek.

Érzelmi abúzus: olyan viselkedés, ami megfosztja az egyént a méltóságától és rombolja önértékelését. Gyakran előfordulhat például:

- lelki terror alkalmazása, csúfolás, megalázás;
- az érintett személy figyelmen kívül hagyása, vagy kiközösítése egy közösségen belül;
- fenyegetés arra vonatkozóan, hogy például elveszik a jövedelmét, ellátását, gyógyszereit, kezelését, segédeszközét (pl. kerekesszéket vagy kommunikációs eszközét); megkárosítják vagy elveszik a személyes tulajdonát vagy bántják pl.: a háziállatát vagy bármit, amihez erősen kötődik; vagy intézetbe küldik.

Pénzügyi abúzus: egy másik ember pénzügyeinek engedély nélküli szabályozása, korlátozása, mint például:

- az alapvető szükségletek kielégítésére (étkezés, öltözködés, gyógyszerek, utazás) szánt pénz visszatartása;
- az érintett pénzének engedély nélküli használata (ez gyakran bűncselekménynek számít úgymint pl.: lopás, csalás és hamisítás);
- anyagi juttatásoktól, segélyektől való megfosztás;
- az érintett pénzének eljátszása, vagy alkoholra, kábítószerre költése stb.;
- a munkába járás vagy munkavállalás megakadályozása.

Elhanyagolás: olyan tevékenység/cselekedet – illetve annak hiánya –, amikor a gondozók – családtagok és/vagy fizetett segítők – nem látják el a fogyatékos-sággal élő személy fizikai, egészségügyi, higiéniai, oktatási, nevelési, stb. szükségleteit. Az elhanyagolás-ba beletartozhat például:

- ha nem adnak valakinek elegendő ételt vagy italt;
- ha nem biztosítanak megfelelő felügyeletet számára;
- ha nem biztosítanak elég fűtést vagy elektromos áramot;
- ha nem biztosítják a megfelelő személyes gondoskodást;
- ha visszatartják, nem adják oda a gondozott szemüvegét, hallókészülékét vagy protézisét stb.;

- ha az érintett személy egészségügyi problémáit kezeletlenül hagyják; mint például amikor bőrp problémáinak vagy felfekvéseinek kialakulását nem veszik figyelembe.

Elhanyagolás alatt értjük azt is, ha valaki nem akadályozza meg a visszaélést, bántalmazást!

Az abúzust előidéző tényezők

Segítői stressz: Gyakran előfordul, hogy az abúzust elkövető személy egy családtag vagy az érintett gon-
dozója, aki a gondozási folyamat során kialakult emel-
kedett stressz-szintje miatt követi el a visszaélést.
Tette miatt sokszor a fogyatékossgal élő embert okolja.

Negatív minták: Lehetséges, hogy az elkövető azt tanulta, hogy a bántalmazói viselkedés elfogadható, gyakran saját maga is átélte abúzust.

Negatív sztereotípiák: A fogyatékossgal élő em-
bert nézhetik tehernek, passzívnak vagy értéktelen-
nek. Ezek a sztereotípiák gyakran idéznek elő abúzust.

Az abúzus bejelentésének akadályai

A fogyatékos embereknek sok akadállyal kell szembe-
nézniük, ha jelenteni szeretnék az abúzust. Ezek a
következők lehetnek:

Félelem: A bántalmazott személy sokszor képtelen az elkövető irányítása alól kiszabadulni. Előfordulhat, hogy az elkövető azzal fenyegeti, hogy visszatartja az ellátását, elveszi dolgait vagy bántalmazza az érintett személy családtagjait vagy háziállatait.

Gazdasági függés: A fogyatékos emberek gyakran nem rendelkeznek megfelelő jövedelemmel, iskolai végzettséggel vagy munkavégzéshez szükséges készségekkel, illetve tapasztalatokkal. Így a gazdasági függés vagy a szegénység könnyen bent tarthatja az érintetteket a bántalmazó kapcsolat csapdájában.

Elszigeteltség: Számos fogyatékos személy él elszigetelten a külvilágtól, nekik – a gondozójukat leszámítva – kevés vagy semmilyen kapcsolatuk nincs más emberekkel. Ezért gyakran előfordul, hogy nincs olyan személy, aki meghallgatná a panaszait vagy képviselné az érdekeiket.

Hozzáférés hiánya: A fogyatékossgal élő emberek sokszor nincs hozzáférésük megfelelő segítséget nyújtó szolgáltatásokhoz.

A hitelesség problémája: A fogyatékossgal élő embereket jellemzően nem tartják szavahihetőnek, hitelességüket megkérdőjelezzik. (Például: kevésbé tart megbízható tanúnak valakit a bíróság csak azért, mert fogyatékossgal él.)

A bántalmazás jelei fogvatékossággal élő személyeknél

Fizikai jelek lehetnek:

- megmagyarázatlan sérülések, fájdalom vagy zúzódás; és az ezzel kapcsolatba hozható megkésett orvosi segítségkérés;
- pezsétes, elszakadt vagy hiányzó ruházat;
- gyógyszer alul- vagy túladagolása miatt kialakult mellékhatások, melynek oka az lehet, hogy az illető saját magát próbálta kezelni;
- a szexuális viselkedésben bekövetkezett változás;
- megmagyarázatlan terhesség;
- nemi úton terjedő betegség;
- jelentős súlycsökkenés vagy súlygyarapodás.

Viselkedésbeli jelek lehetnek:

- szélsőséges viselkedés, hangulatváltozás például túlzott aktivitás vagy visszahúzódás;
- depresszió;
- alvászavarok;
- evészavarok;
- regresszió;
- váratlan, intenzív sírás;
- önmagához képest alacsony önértékelés;
- autoagresszív (önsértő) viselkedés;
- szokatlan félelem egy bizonyos embertől;
- félelem attól, hogy a hatóságok vagy mások beavatkoznak a fennálló helyzetbe és ez negatív hatással lesz a sértettre (pl. ha kiderül az abúzus, a sértettet (másik) intézménybe viszik stb.);

- adott körülmények vagy helyek, környezet elkerülése.

Környezeti jelek lehetnek:

- a gondozó alkohol- vagy droghasználata;
- negatív attitűd a fogyatékossgal élő személy irányába a segítő részéről.

Óvakodjunk a megalapozatlan következtetésektől, de a jeleket vegyük komolyan!

Az abúzus megelőzése

Az abúzus megelőzésének legjobb módja az, ha lehetővé tesszük a fogyatékossgal élő emberek számára hogy:

- a közösség tagjaivá váljanak;
- amennyire csak lehet, önállóvá váljanak, maguk irányíthassák az életüket és saját döntéseket hozzanak;
- elérhetővé tegyük számukra a jogaikról szóló információkat.

A szolgáltatók megelőzhetik a bántalmazást, ha például:

- elfogadják tényként, hogy a fogyatékos személy könnyen áldozattá válhat – és ennek jelentőségével tisztában is vannak;
- a szolgáltatásban részt vevők megtanulják az abúzus jeleinek felismerését;

- elfogadják, hogy a fogyatékos emberek képesek döntéseket hozni, és ezt tiszteletben tartják;
- kapcsolatot tartanak olyan szervezetekkel, akik a bántalmazások áldozatait segítik;
- meghallgatják a fogyatékos embert, komolyan veszik és visszaélés esetén megfelelő lépéseket tesznek a további esetek megakadályozása érdekében.

Mit tehetünk, ha valaki abúzus áldozatává vált?

Adjunk információt, támogatást és gyakorlati segítséget!

Ha azt gyanítjuk, hogy valaki abúzus áldozatává vált, akkor beszéljünk vele négy szemközt. Kérdezzük meg:

- Van-e valami baj? Segíthetünk-e, s ha igen, hogyan?
- Felvehetjük-e a kapcsolatot az egyik barátjával?

Ha valaki bántalmazásról számol be, adjunk neki elegendő időt arra, hogy elmondja a történetét. Általában időbe telik, hogy az abúzus minden részlete kiderüljön.

Mit tehetünk, mire figyeljünk a támogatás nyújtása során?

- Biztosítsunk biztonságos és támogató környezetet az érintett számára és készüljünk fel speciális

- szükségleteire is (pl.: csendes hely, idő a pihenésre stb.);
- bátorítsuk a személyt, hogy lépjen kapcsolatba egy megbízható családtagjával vagy barátjával, akiben megbízuk;
 - magyarázzuk el az illető lehetőségeit, ismertetjük vele az egyes lehetőségek előnyeit és hátrányait;
 - ha nem tudunk vagy nem áll módunkban segítséget nyújtani, tájékoztassuk arról az érintettet, hogy felvesszük a kapcsolatot valakivel, akihez fordulhat tanácsért;
 - engedjük meg, hogy az érintett személy önállóan hozzon döntést;
 - amennyiben azt látjuk, hogy az illető személyes biztonsága komoly veszélyben van, jelentsük azt a megfelelő helyen (rendőrségen vagy egy olyan szervezetnél, amelyik az áldozatokat segíti);
 - nyújtsunk segítséget az abúzus megállításában. Jelentsük be!

Mit tehetünk, ha az érintett nem tud segítséget kérni?

Ha tudjuk vagy gyanítjuk, hogy valaki:

- abúzus áldozatává vált, elhanyagolják, vagy saját magát hanyagolja el;
- visszautasítja a támogatást és a segítséget;
- értelmileg, érzelmileg vagy fizikailag képtelennek tűnik arra, hogy segítséget kérjen – jelentsük be a helyzetet az illetékes szerveknél!

JOGORVOSLATI ÉS ÁLDOZATSEGÍTÉS BIZTOSÍTÓ JOGI LEHETŐSÉGEK³

Az „abúzus” gyűjtőfogalom, magában foglalja a fogyasztókos személyekkel szemben történő erőszak és visszaélés minden formáját, amely következtében az érintett fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt szenved.

A jogi kezelésmód szempontjából mindig szükséges a hátrányt okozó konkrét cselekmény – jogsértés – azonosítása annak érdekében, hogy megállapítható legyen az, hogy a sérelmezett magatartás orvoslására mely jogterület szerinti eljárásra kerülhet sor.

Az abúzus esetkörébe a hazai jogi terminológiának megfelelően az alábbi jogsértések tartozhatnak:

- bűncselekményi tényállások körén belül különösen az élet, a testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a család elleni bűncselekmények;

³ Készült „A fogyasztókos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása” c. szakmai anyag alapján. Szerző: Dr. Gazsi Adrienn (2015)

- az egyenlő bánásmód követelményének sérelmére (diszkrimináció, zaklatás etc.) elkövetett cselekmények;
- alapvető jogokkal kapcsolatos visszaállások (pl.: emberi méltósághoz való jog Alaptörvény II. cikk)
- a Polgári Törvénykönyv alapján a személyhez fűződő jogok sérelme különösen az élet, a testi épség és az egészség megsértése, a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése, a személy hátrányos megkülönböztetése.

Az alábbiakban bemutatjuk a fenti jogok sérelme esetén nyitva álló jogorvoslati lehetőségeket és kár-enyhítési, védelmi jogintézményeket:

Az abúzus illetve bűncselekmény gyanúja esetén nyitva álló jogorvoslati, áldozatsegítést biztosító lehetőségek, panasztételi fórumok

- Büntetőeljárás⁴ kezdeményezése,- büntetendő cselekmény gyanúja esetén

⁴ Az általános fogalomhasználat szerinti áldozat illetve az elkövető megnevezés vonatkozásában a büntetőeljárás speciális fogalmakat használ: az elkövető megjelölésére a büntetőeljárás a terhelt (gyanúsított, vádlott, elítélt), az áldozatra a sértett fogalmakat használja. A büntetőeljárásban sértett az a személy, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

A büntetendő cselekmény gyanúja esetén a büntető-eljárás megindítását eredményező okok közül a leggyakoribb a feljelentés, amely az azt előterjesztő részéről nem más, mint a büntetőjogi igény tárgyában szerzett ismereteinek a hatósággal (pl. rendőrséggel) történő közlése.

- *Magánindítványos bűncselekmények* esetén (pl. könnyű testi sértés vétsége, szexuális kényszerítés és szexuális erőszak), az eljárást a sértettnek kell kezdeményeznie. Amennyiben a sértett a személyes ügyei vitelében vagy a bírósághoz, hatósághoz fordulás joga tekintetében cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, a magánindítvány előterjesztéséhez a törvényes képviselő (gondnok) hozzájárulása szükséges. Ezekben az esetekben a magánindítvány előterjesztésére a gyámhatóság is jogosult. Azokban a nem várt esetekben, amikor a bűncselekmény elkövetője maga a törvényes képviselő, a bűncselekmény elkövetéséről tudomást szerző személynek tanácsos haladéktalanul az illetékes gyámhatósághoz fordulnia a szükséges intézkedések – így a magánindítvány előterjesztésének – kezdeményezése érdekében.
- Nem magánindítványos un. *közzéadás bűncselekmények* (pl. kényszerítés, foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés etc.) gyanúja esetén bárki megteheti az eljárást indító feljelentést.

- Távoltartás kezdeményezése - a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén, a jogszabályban meghatározott esetekben.
- Egyenlő Bánásmód Hatóság (<http://www.egyenlobanasmod.hu>) eljárásának kezdeményezése - hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, megtorlás esetén.
- Alapvető Jogok Biztosa Hivatalánál (<http://www.ajbh.hu/>) eljárás kezdeményezése alapvető jogok sérelme vagy azok közvetlen veszélye esetén.
- Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások kezdeményezése - bűncselekmény elszენvedése, illetve a bűncselekmény közvetlen következményeként testi, lelki, érzelmi vagy akár vagyoni kár elszენvedése esetén.
- Segítség kérése az alábbi áldozatsegítő CIVIL szervezetektől:
 - o NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület (<http://nane.hu/>)
 - o Eszter Alapítvány és Amublanca (<http://eszteralapitvany.hu/>)
 - o Keret: Koalíció a szexuális erőszak ellen (<http://keretkoalicio.blogspot.hu/>)

- Muszáj Munkacsoport: Munkacsoport a gyerekkori szexuális abúzus áldozatainak jogaiért
(<http://muszajmunkacsoport.hu/>)
- Segítség kérése fogyatékoságügy területén tevékenykedő civil érdekvédő és jogvédő szervezetektől:
 - Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (ÉFOÉSZ) (<http://www.efoesz.hu/>)
 - Autisták Országos Szövetsége (AOSZ) (<http://aosz.hu/>)
 - Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) (<http://www.sinosz.hu/>)
 - Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) (<http://www.meosz.hu/>)
 - Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ) (<http://www.mvgyosz.hu/>)
 - Kézenfogva Alapítvány (<http://www.kezenfogva.hu/>)
 - Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. (FSZK) (<http://fszk.hu/>)

Abúzus büntetőjogi és polgári jogi vonatkozásai

A téma szempontjából jelentős büntetőjogi tényállások

- Foglalkozáskörében elkövetett veszélyeztetés (Btk. 165. §)
- Segítségnyújtás elmulasztása (Btk. 166. §)
- Gondozási kötelezettség elmulasztása (Btk. 167. §)
- Személyi szabadság megsértése (Btk. 194. §)
- Kényszerítés (Btk. 195. §)
- Szexuális kényszerítés (Btk. 196. §)
- Szexuális erőszak (Btk. 197. §)
- Szeméremszétség (Btk. 205. §)
- Zaklatás (Btk. 222. §)
- Kiszolgáltatott személy megalázása (Btk. 225. §)
- Kapcsolati erőszak (Btk. 212/A. §) stb.

Az áldozat védelme érdekében a bíróság elrendelhet ún. „távoltartást” az áldozat és a – feltételezett – elkövető között. Ilyenkor – a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén – feltehető, hogy az abúzus elkövetésével gyanúsított személy („terhelt személy”) lakókörnyezetben hagyása esetén

- a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve
- a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb

szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el (Be. 138/A. § (2) bekezdés).

Amennyiben az érintett cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll, abban az esetben a távoltartás indítványozásához a gondnok közreműködése szükséges (Be. 138/B. § (2) bekezdés).

Polgári jogi vonatkozás

A személyiségi jogok a Polgári Törvénykönyv védelme alatt állnak. Polgári jogi vonatkozásban az élet, a testi épség és az egészség megsértése; a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése; valamint a személy hátrányos megkülönböztetése (stb.) esetén többek között az alábbi jogszabályok érvényesíthetők:

- Sérelemdíj (Ptk. 2:52. §)
- Kártérítési felelősség (Ptk. 2:53. §)
- A személyiségi jogok érvényesítése (Ptk.2:54. §)

A személyiségi jogokat személyesen lehet érvényesíteni. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy önállóan felléphet személyiségi jogai védelmében, ugyanakkor a cselekvőképtelen személy személyiségi jogainak védelmében törvényes képviselője léphet fel.

Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások

Hazánkban az áldozatsegítésnek az alábbi hivatalos formái működnek:

- Áldozatsegítő Szolgálat, mely szervezet fontosabb hatáskörei:
 - tájékoztatásnyújtás, tanácsadás;
 - érdekérvényesítés elősegítése;
 - azonnali pénzügyi segély engedélyezése;
 - állami kárenyhítés engedélyezése.
- állami kárenyhítés.

Az áldozatsegítés hivatalos formáiról a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről törvény rendelkezik. Nagyon fontos tudni, hogy a támogatások igénybevételének feltétele a büntetőeljárás megindítása.

- áldozatvédelmi hálózat, áldozatvédelmi referens
 - a rendőrség speciális áldozatsegítő feladatait az áldozatvédelmi referensekből álló áldozatvédelmi hálózat látja el;
 - a jogszabály értelmében az áldozatvédelmi referens kiemelt figyelmet fordít a fogyatékossgal élő áldozatokra;
 - az áldozatvédelmi referens feladatai (példák): figyelemmel kíséri a sértetti jogok érvényesülését a büntetőeljárás rendőri szaka-

szában, kapcsolatot tart a rendőri szerv illetékességi területén az áldozatsegítésben közreműködő állami, önkormányzati, egyházi, valamint civil szervezetekkel, a megyei kormányhivatalok igazságügyi szolgálataival, a civil áldozatvédelmi irodákkal.

Személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátás igénybevétele esetén a szociális ellátórendszer keretén belül

A szociális ellátások igénybevétele kapcsán az abúzus különféle formáinak megelőzésében nagyon fontos szerepe van

- a szex edukációnak;
- az önállóság valamint a társas kapcsolatok kialakításának és a konfliktuskezelés támogatásának;
- az érdekérvényesítés megerősítésének.

Az intézmények számára javasolt a visszaélésekkel kapcsolatos jelzések és a szükséges beavatkozási módok írásban - például az intézményi protokollban - történő rögzítése.

A szociális intézményben fogyatékossgal élő emberek számára az ellátási jogviszonnyal összefüggésben speciális jogok, a jogok érvényesítését szolgáló garanciális rendelkezések, jogorvoslati lehetőségek biztosítottak a fentieken túl (azaz a fenti jogorvoslati panasztételi, áldozatvédelmi fórumokon túl, még az alábbiakkal is élhet az érintett személy).

Jogorvoslati lehetőségek

- *Panaszjog* - A Szociális Törvény a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény fenntartójának kötelezettségévé teszi azt, hogy az intézmény működésének törvényessége fölött őrködjön. Az ellátotti jogok sérelme esetén az ellátott tehát a *fenntartóhoz fordulhat*, aki kivizsgálhatja a panaszban foglaltakat, és intézkedéseket tehet az intézményvezető irányába azok megszüntetése érdekében. De lehetőség van arra is, hogy az ellátott jogainak sérelme esetén *közvetlenül az intézményvezetőnél terjessze elő panaszát*.
- A fenntartó esetében a működését engedélyező szerv – valamint bizonyos esetekben a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal látja el a *hatósági ellenőrzési feladatokat*, valamint gyakorolja a hatósági jogköröket.
A működést engedélyező szerv szociális igazgatási bírságot szabhat ki a fenntartóval, a jogsértés során a fenntartó nevében eljáró személlyel, illetve a szociális szolgáltató, intézmény vezetőjével szemben, ha a fenntartó, illetve a szociális szolgáltató, intézmény
 - o az ellátottak szociális törvényben biztosított valamely jogát megsérti;
 - o így különösen, ha az ellátottak, törvényes képviselőik, illetve az ellátotti érdekképviselői szervek felé fennálló tájékoztatói, bejelentési kötelezettséget megszegik;

- az ellátottat vagy az ellátotti érdekképviselői szervet akadályozzák jogai gyakorlásában, illetve abban, hogy a működést engedélyező szervhez, más hatósághoz vagy az ellátottjogi képviselőhöz forduljon;
 - vagy a szociális szolgáltató, intézmény vezetője, illetve a fenntartó a panaszt határidőben nem vizsgálja ki. (Szociális Törvény 92/L. § (1) bekezdés).
- *Ellátottjogi képviselő* – Az ellátottjogi képviselő a személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátást biztosító intézményi elhelyezést igénybe vevő, illetve a szolgáltatásban részesülő részére nyújt segítséget jogai gyakorlásában.

Az ellátottjogi képviselő feladatai (például):

- tájékoztatás nyújtása alapjogok tekintetében;
- közreműködés problémák megoldásában, kialakult konfliktus megoldásában;
- segítségnyújtás kérelmek, beadványok illetve panasz megfogalmazásában, ez utóbbi esetében kezdeményezheti annak kivizsgálását az intézmény vezetőjénél;
- képviselheti az ellátást igénybe vevőt vagy annak törvényes képviselőjét;
- jogsértés fennállásának észlelése esetén intézkedés megtételét kezdeményezheti a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságok felé.

- *Ombudsmani panasz benyújtásának a lehetősége*
Az ombudsman (Alapvető Jogok Országgyűlési Biztosa) a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak védelme érdekében az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasságokat vizsgálja ki és intézkedéseket kezdeményez ezekkel kapcsolatban. Hivatalához lehet fordulni például a szociális intézményben megvalósuló méltánytalan személyes bánásmód, intézkedési kötelezettség körében megvalósuló mulasztás esetén. Nem nyújtható be azonban kérelem a Hivatal felé abban az esetben, ha a kérelmező a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket még nem merítette ki, illetve az ügyben bírósági eljárás van folyamatban vagy bírósági döntés született stb.
- *Egyéb: panasz, közérdekű bejelentés tétele* - Panasszal és közérdekű bejelentéssel bárki fordulhat a panasszal vagy a közérdekű bejelentéssel összefüggő tárgykörben eljárásra jogosult szervhez. A szóbeli közérdekű bejelentést az eljárásra jogosult szerv írásba foglalja és a közérdekű bejelentő számára másodpéldányban átadja.

VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU Irányelve (2012. október 25.) A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.)
- Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Ebkvt.)
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról
- 2013. évi CLXV. törvény a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 14/2012. (VII. 30.) Korm. rendelet az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központról
- A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013.(X.24.) Korm. rendelet (Sznyr.)
- 2/2013. (I. 31.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól

IRODALOMJEGYZÉK

Brit Columbia Szociális Minisztériumának Közösségi Élet Ügynöksége által kiadott tájékoztató anyaga:

Abuse of People with Disabilities for Service Providers, in. People's Law School, 2008

http://www.publiclegaled.bc.ca/wp-content/uploads/2013/07/English_For-service-providers_Abuse-of-people-with-disabilities_2008.pdf.

– 2015.04.14. letöltés alapján

NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület: *Miért marad??? Feleség- és gyerekbántalmazás a családban; Hogyan segíthetünk? Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára*, Budapest 2006.

<http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek.html>

– 2015.04.14. letöltés alapján

Dr. Gazsi Adrienn: *A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása*, Budapest (2015)

MELLÉKLET

Abúzus témában további elektronikus szakmai anyagok érhetőek el az alábbi linken:

<http://fszk.hu/fogyatekossag-es-abuzus/>

TÁMOP 5.4.11-12/1-2012

„Nyolc Pont – Az autista személyek ellátórendszerének országos szintű, komplex innovációja szakmai tanácsadó hálózat és koordinációs központ kialakításával” c. kiemelt projekt

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE